

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2022 m. balandžio 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Reglamentas (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 – Europos Sąjungos nuosavi ištekliai – Sąjungos finansinių interesų apsauga – Patraukimas atsakomybėn už pažeidimus – 4 straipsnis – Administracinių priemonių priėmimas – 3 straipsnio 1 dalis – Patraukimo atsakomybėn senaties terminas – Pabaiga – Galimybė remtis per priverstinio išieškojimo procedūrą – 3 straipsnio 2 dalis – Įvykdymo terminas – Taikymas – Eigos pradžia – Nutraukimas ir sustabdymas – Valstybių narių diskrecija“

Sujungtose bylose C-447/20 ir C-448/20

dėl *Supremo Tribunal Administrativo* (Vyriausiasis administracinis teismas, Portugalija) 2020 m. liepos 1 d. sprendimais, kuriuos Teisingumo Teismas gavo 2020 m. rugsėjo 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateiktų prašymų priimti prejudicinį sprendimą bylose

Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)

prieš

LM (C-447/20),

BD,

Autoridade Tributária e Aduaneira (C-448/20)

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas C. Lycourgos, teisėjai S. Rodin, J.-C. Bonichot (pranešėjas), L. S. Rossi ir O. Spineanu-Matei,

generalinis advokatas N. Emiliou,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

* Proceso kalba: portugalių.

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)*, atstovaujamo *advogados* J. Saraiva de Almeida ir N. Domingues,
- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa ir H. Almeida,
- Graikijos vyriausybės, atstovaujamos I.-E. Krompa, E. Leftheriotou, E. Tsaousi ir K. Boskovits,
- Europos Komisijos, atstovaujamos J. Baquero Cruz ir B. Rechená,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos [Sąjungos] finansinių interesų apsaugos (OL L 312, 1995, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 1 t., p. 340) 3 straipsnio 1 ir 2 dalių išaiškinimo.
- 2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP)* (Žemės ūkio ir žuvininkystės finansavimo institutas IP; toliau – IFAP) ginčą su LM (C-447/20) ir BD ginčą su *Autoridade Tributária e Aduaneira* (Mokesčių ir maitų institucija, Portugalija) (C-448/20) dėl pagalbos, gautos pagal programą, kuri iš dalies finansuojama iš Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF), priverstinio išieškojimo pagal mokestinio išieškojimo procedūrą.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

- 3 Reglamento Nr. 2988/95 trečioje ir ketvirtoje konstatuojamosiose dalyse nustatyta:
„<...> [Sąjungos] finansiniams interesams kenkiantys teisės aktai turi būti panaikinti visose srityse [su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiais veiksmais turi būti kovojama visose srityse];
<...> veiksmingai kovojant su [Sąjungos] finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu būtina priimti tam tikras bendras taisykles visose [Sąjungos] politikos srityse.“
- 4 To paties reglamento 1 straipsnyje nurodyta:
„1. Siekiant apsaugoti Europos [Sąjungos] finansinius interesus, šiuo reglamentu nustatomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios vienodus patikrinimus ir administracines priemones bei nuobaudas už [Sąjungos] teisės aktų pažeidimus.

2. „Pažeidimas“ – tai bet kuris [Sąjungos] teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmų ar neveikimo, dėl kurio [Sąjungos] bendrajam biudžetui ar jų valdomiems biudžetams padaroma žala sumažinant ar iš viso prarandant pajamas, gaunamas iš tiesiogiai [Sąjungos] vardu surinktų nuosavų lėšų, arba darant nepagrįstas išlaidas.“

5 Šio reglamento I antraštinėje dalyje „Bendrieji principai“ esantis 3 straipsnis suformuluotas taip:

„1. Patraukimo atsakomybės senaties terminas – ketveri metai nuo tada, kai buvo padarytas 1 straipsnio 1 dalyje nurodytas pažeidimas. Atskirų sektorių taisyklėse gali būti nustatytas trumpesnis senaties terminas, tačiau ne trumpesnis kaip treji metai.

Jeigu pažeidimai daromi nuolat ir pakartotinai, senaties terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai pažeidimas buvo baigtas. Vykdamas daugiametes programas, senaties terminas nesibaigia tol, kol visiškai nebaigiama programa.

Senaties eiga nutrūksta, jeigu kompetentinga institucija imasi bet kokio su pažeidimo tyrimu ar teisiniu nagrinėjimu susijusio veiksmo, apie kurį pranešama atitinkamam asmeniui. Senaties eiga atsinaujina po kiekvieno ją nutraukusio veiksmo.

Tačiau senaties terminas įsigalioja ne vėliau kaip tą dieną, kai pasibaigia laikotarpis lygus dvigubam senaties terminui, per kurį kompetentinga institucija nepaskyrė nuobaudos, išskyrus tuos atvejus, kai administracinė procedūra laikinai sustabdoma pagal 6 straipsnio 1 dalį.

2. Administracinę nuobaudą skiriantis sprendimas įvykdomas per trejus metus nuo tos dienos, kai sprendimas tampa galutinis.

Nutrūkimo ir laikino sustabdymo atvejus reglamentuoja atitinkamų nacionalinės teisės aktų nuostatos.

3. Valstybės narės išlaiko teisę taikyti ilgesnį laikotarpį nei atitinkamai numatyta šio straipsnio 1 ir 2 dalyse.“

6 To paties reglamento II antraštinėje dalyje įtvirtintos taisyklės dėl „administracinių priemonių ir nuobaudų“; jo 4 straipsnyje numatyta:

„1. Įvykdžius bet kokią pažeidimą, neteisingai įgyta nauda paprastai panaikinama:

<...>

2. Taikant 1 dalyje nurodytas priemones apsiribojama įgytos naudos panaikinimu ir, jei taip yra numatyta, palūkanomis, kurias galima nustatyti pagal vienodą palūkanų normą.

<...>

4. Šiame straipsnyje numatytos priemonės nelaikomos nuobaudomis.“

Portugalijos teisė

- 7 2000 m. liepos 27 d. *Decreto-Lei* Nr. 163 A/2000 (Dekretas įstatymas Nr. 163-A/2000) (*Diário da República I*, serija I-A, Nr. 172, 2000 m. liepos 27 d.), kuriame, be kita ko, nustatytos bendrosios veiksmų programos „Žemės ūkis ir kaimo plėtra“ įgyvendinimo taisyklės, 11 straipsnio 1 dalyje nustatyta:
- „[IFAP] gali vienašališkai nutraukti sutartį, jei pagalbos gavėjas nevykdo bet kurio iš savo įsipareigojimų arba jei neįvykdomos ar nebevykdomos bet kurios pagalbos teikimo sąlygos, už kurias atsako pagalbos gavėjas.“
- 8 Šio dekreto įstatymo 12 straipsnyje „Pagalbos ir išlaidų grąžinimas“ numatyta:
- „1. Jei [IFAP] nutraukia sutartį, pagalbos gavėjas privalo grąžinti kaip pagalbą gautas sumas kartu su palūkanomis, apskaičiuotomis pagal teisės aktuose nustatytą palūkanų normą nuo tos dienos, kai tos sumos jam buvo išmokėtos, nepažeidžiant jokių kitų teisės aktuose numatytų sankcijų.
2. Ankstesnėje dalyje numatytas grąžinimas turi būti atliktas per [penkiolika] dienų nuo pranešimo apie sutarties nutraukimą dienos, o gavėjas aiškiai apie tai informuojamas.
- <...>“
- 9 Minėto dekreto įstatymo 15 straipsnyje nurodyta:
- „[IFAP] išduotas skolos sertifikatas yra vykdomasis dokumentas.
- <...>“
- 10 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos *Código do Procedimento Administrativo* (Administracinio proceso kodeksas; toliau – CPA) 163 straipsnyje „Naikintini aktai ir panaikinimo tvarka“ numatyta:
- „1. Administraciniai aktai, kuriais pažeidžiami principai ar kitos taikytinos teisės normos ir už kurių pažeidimą nenumatyta jokios kitos nuobaudos, gali būti panaikinti.
- <...>
3. Naikintini gali būti ginčijami pačiai administracijai arba kompetentingam administraciniam teismui per įstatyme nustatytą terminą.
- <...>“
- 11 CPA 179 straipsnyje „Piniginių prievolių vykdymas“ nustatyta:
- „1. Kai pagal administracinį aktą piniginės išmokos turi būti mokamos viešajam juridiniam asmeniui arba pastarojo nurodymu, nesumokėjus savanoriškai per nustatytą terminą, turi būti taikoma mokesčių priverstinio išieškojimo procedūra pagal mokesčių procesą reglamentuojančių teisės aktų nuostatas.

2. Taikydama ankstesnės dalies nuostatas kompetentinga institucija, vadovaudamasi teisės aktų nuostatomis, išduoda vykdomojo dokumento galią turintį sertifikatą, kurį kartu su administracine byla perduoda kompetentingai mokesčių administratoriaus tarnybai.“

- 12 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos *Código do Processo nos Tribunais Administrativos* (Administracinių bylų teisenos kodeksas; toliau – CPTA) 58 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Jeigu teisės aktuose nenumatyta kitaip, niekinių aktų užginčijimui netaikoma jokio termino, o naikintini aktai gali būti užginčijami per šiuos terminus:

a) vienus metus, kai juos ginčija prokuratūra;

b) visais kitais atvejais per tris mėnesius.“

- 13 CPTA 59 straipsnio 2 dalis suformuluota taip:

„Administracinio akto apskundimo terminas, kuriuo gali remtis akto adresatai ir apie kurį jie yra informuoti, skaičiuojamas tik nuo pranešimo suinteresuotajam asmeniui arba, jei pastarasis pasirinko tokį atstovavimo procese būdą, jo atstovui dienos, arba nuo paskutinio pranešimo dienos, jei apie aktą buvo pranešta suinteresuotajam asmeniui ir jo atstovui, net jei aktas buvo privalomai paskelbtas.“

- 14 Pagrindinėse bylose taikytinos redakcijos *Código de Procedimento e de Processo Tributário* (Mokesčių proceso ir ginčų teisenos kodeksas, toliau – CPPT) 148 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Gali būti išieškoma remiantis mokesčių priverstinio išieškojimo procedūra įstatyme aiškiai numatytais atvejais ir sąlygomis:

a) kitos skolos valstybei ir kitiems viešosios teisės reglamentuojamiems juridiniams asmenims, mokėtinos pagal administracinį aktą;

b) kompensacijos arba periodinės įmokos.“

- 15 Šio kodekso 204 straipsnio „Prieštaravimo dėl vykdymo pagrindai“ 1 dalyje nustatyta:

„1. Prieštaravimas gali būti grindžiamas tik vienu iš šių pagrindų:

<...>

d) suėjęs skolos, kuri yra išieškojimo dalykas, senaties terminas.“

- 16 1992 m. liepos 28 d. *Decreto-Lei* Nr. 155/92 (*Diário da República I*, serija I-A, Nr. 172, 1992 m. liepos 28 d.) 40 straipsnio 2 dalyje dėl skolos senaties termino nutraukimo ir sustabdymo, kiek tai susiję su skola, kuriai turi būti taikomas skolos valstybei teisinis režimas, tačiau kuri nėra mokestinio pobūdžio, numatyta, kad „senaties terminas nutraukiamas ir sustabdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir civilinėje teisėje numatytas senaties terminas“.

- 17 *Código Civil* (Civilinis kodeksas) 323 straipsnyje nustatyta, kad „senaties terminas nutraukiamas šaukimo į teismą arba teismo pranešimo apie bet kokią veiksmą, kuriuo tiesiogiai ar netiesiogiai išreiškiamas ketinimas pasinaudoti šia teise, neatsižvelgiant į tai, kokiame procese tas veiksmas taikomas, atveju (net jeigu teismas neturi jurisdikcijos)“.

Ginčai pagrindinėse bylose, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

- 18 Kalbant apie pagrindinės bylos C-447/20 faktines aplinkybes, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje matyti, kad 2002 m. vasario 13 d. IFAP, savarankiškas administracinis subjektas, ir LM sudarė sutartį dėl pagalbos suteikimo pagal EŽŪOGF bendrai finansuojamą programą.
- 19 Neginčijama, kad LM be leidimo pakeitė patvirtintas investicijas. Šio pakeitimo data nežinoma. Anot LM, sutarties vykdymas pažeistas 2002 m. vasario 15 dieną.
- 20 Praėjus daugiau nei ketveriems metams, 2006 m. vasario 26 d. IFAP nusiuntė LM raštą, iš kurio matyti, kad ji ketino peržiūrėti pastarajai suteiktos pagalbos sumą. 2006 m. kovo 1 d. LM pasirašė šio laiško gavimo patvirtinimą.
- 21 Praėjus daugiau nei penkeriems metams, 2011 m. birželio 23 d. raštu IFAP informavo LM apie savo sprendimą reikalauti grąžinti 2002 m. vasario 13 d. suteiktą finansinę pagalbą.
- 22 2012 m. rugpjūčio 8 d. prieš LM buvo pradėta mokesčių išieškojimo procedūra siekiant susigrąžinti neteisėtai gautas sumas.
- 23 Gavęs LM prieštaravimą dėl mokesčių išieškojimo procedūros, *Tribunal Administrativo e Fiscal do Porto* (Porto administracinių ir mokesčių bylų teismas, Portugalija) 2018 m. spalio 23 d. sprendimu patenkino šį prieštaravimą, motyvuodamas tuo, kad pasibaigė patraukimo atsakomybėn už nagrinėjamą pažeidimą terminas.
- 24 Kalbant apie pagrindinės bylos faktines aplinkybes byloje C-448/20, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje matyti, kad 2006 m. gruodžio 12 d. raštu IFAP informavo BD apie tai, kad ji nustatė pagalbos skyrimo pagal regionines veiklos programas sutarties, sudarytos 2004 m. balandžio 20 d., vykdymo pažeidimų ir kad šie pažeidimai buvo padaryti iki 2004 m. gruodžio 31 dienos.
- 25 2006 m. gruodžio 20 d. BD pateikė skundą.
- 26 Praėjus daugiau nei ketveriems metams 2011 m. liepos 13 d. raštu BD buvo pranešta apie IFAP sprendimą vienašališkai nutraukti nagrinėjamos pagalbos skyrimo sutartį ir reikalauti grąžinti neteisėtai gautas sumas.
- 27 Praėjus daugiau nei ketveriems metams, mokesčių administratorius, remdamasis 2015 m. gruodžio 1 d. IFAP išduotu „skolos sertifikatu“, kuris yra vykdomasis dokumentas, nuo 2015 m. gruodžio 16 d. pradėjo prieš BD mokesčių išieškojimo procedūrą.
- 28 Gavęs BD prieštaravimą dėl mokesčių išieškojimo procedūros *Tribunal Administrativo e Fiscal de Mirandela* (Mirandelos administracinis ir mokesčių teismas, Portugalija) 2018 m. balandžio 16 d. sprendimu patenkino šį prieštaravimą, motyvuodamas tuo, kad baigėsi patraukimo atsakomybėn už nagrinėjamą pažeidimą ketverių metų terminas, kuris prasidėjo 2006 m. gruodžio 12 d.
- 29 IFAP apskundė šio sprendimo 23 ir 28 punktuose minėtus sprendimus prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme.

- 30 Iš sprendimų dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą šiose bylose matyti, kad nagrinėjamu atveju IFAP priėmė sprendimus dėl išieškojimo, jais įpareigojo LM ir BD grąžinti neteisėtai gautą pagalbą. Kadangi šie sprendimai nebuvo laiku apskūsti kompetentingam administraciniam teismui, jie tapo galutiniai.
- 31 Kad būtų vykdomi sprendimai dėl išieškojimo, pagal Portugalijos teisę IFAP gali pradėti vadinamąjį „mokesčių išieškojimo“ teisminį procesą. Šiomis aplinkybėmis LM ir BD pateikė prieštaravimą dėl mokesčių išieškojimo procedūrų, teigdami, kad jiems skirti sprendimai dėl išieškojimo buvo priimti pasibaigus patraukimo administracinėn atsakomybėn senaties terminui.
- 32 Taigi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, reikia nustatyti, ar prieštaravimas dėl mokesčių išieškojimo yra tinkama procesinė priemonė apibrėžti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje numatytą patraukimo atsakomybėn senaties terminą, ir, jei taip, nustatyti šiai senačiai taikytiną terminą ir jo apskaičiavimo taisykles.
- 33 Šis teismas pabrėžia, kad jo turimoje bylos medžiagoje yra trūkumų, todėl senaties termino pradžia negali būti tiksliai nustatyta. Jis taip pat pažymi nežinantis, ar IFAP priėmė kitus raštus nei minėtieji, kuriais galėjo būti nutrauktas senaties termino skaičiavimas.
- 34 Tuo atveju, jei prieštaravimas dėl mokesčių išieškojimo negali būti paremtas patraukimo atsakomybėn senaties terminu, reikėtų išaiškinti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalį, kurioje numatytas terminas, apribojantis galimybę pradėti priverstinį neteisėtai gautų sumų išieškojimą.
- 35 Dėl Portugalijos teisės turinio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad prieštaravimas dėl mokesčių išieškojimo leidžia remtis skolos senaties terminu, o tai reiškia, kad reikia patikrinti, ar suėjo kreditoriui nustatytas terminas teisėtai reikalauti, kad skolininkas sumokėtų tinkamai nustatytą skolą. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje reguliuojamas patraukimo atsakomybėn senaties terminas, kad būtų galima priimti sprendimą dėl neteisėtai gautos pagalbos išieškojimo.
- 36 Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo manantis, kad trejų metų terminas, numatytas šio reglamento 3 straipsnio 2 dalyje tokiems sprendimams vykdyti, neįtraukiamas į to paties straipsnio 1 dalyje numatytą patraukimo atsakomybėn terminą.
- 37 Be to, šis teismas pažymi, kad sprendimas dėl išieškojimo turi būti užginčytas per tam nustatytą terminą. Tik šiomis aplinkybėmis pagal Portugalijos teisę galima remtis šiame sprendime padarytais pažeidimais, įskaitant, be kita ko, patraukimo atsakomybėn senaties terminu. Remiantis prieštaravimu dėl mokestinio vykdymo galima priimti sprendimą tik dėl senaties termino, o ne dėl patraukimo atsakomybėn senaties termino.
- 38 Vis dėlto, šio teismo teigimu, Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnyje numatytų terminų pasibaigimas gali lemti tai, kad nebus įvykdytas reikalavimas, atsiradęs dėl neteisėtai gautos pagalbos. Taigi jis nori sužinoti, ar Portugalijos teisės nuostatos, pagal kurias prieštaravimas dėl mokestinio vykdymo negali būti grindžiamas šio straipsnio 1 dalyje numatyto patraukimo atsakomybėn senaties terminu, atitinka Sąjungos teisę.

- 39 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad Portugalijos teisėje numatyta, jog sprendimo dėl išieškojimo vykdymui taikomas terminas pradedamas skaičiuoti nuo jo priėmimo, o Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje kalbama apie datą, kada šis sprendimas tampa galutinis.
- 40 Be to, neaišku, ar Portugalijos teisėje numatyti šio senaties termino nutraukimo ir sustabdymo atvejai yra suderinami su Reglamentu Nr. 2988/95. Iš tiesų suinteresuotojo asmens šaukimas į teismą vykdymo procedūroje nutraukia vykdymo terminą, prie kurio turėtų būti pridedami sustabdymo terminai skundo, ieškinio, apeliacinio skundo ar prieštaravimo atveju, kai dėl šių procesinių veiksmų skolos išieškojimas sustabdomas. Toks sustabdymas tęsiasi iki galutinio teismo sprendimo, kuriuo užbaigiama vykdymo procedūra, priėmimo.
- 41 Šiomis aplinkybėmis *Supremo Tribunal Administrativo* (Vyriausiasis administracinis teismas, Portugalija) nusprendė sustabdyti bylų nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šios abiejose bylose vienodai suformuluotus prejudicinius klausimus:
- „1. Ar pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias finansinės subsidijos gavėjas įpareigojamas kompetentingame teisme pateikti skundą dėl akto, kuriuo nurodoma grąžinti dėl nustatyto pažeidimo neteisėtai gautas sumas, nes jei per nustatytą terminą skundas nebūtų pateiktas (t. y. jeigu gavėjas per nustatytą terminą nepasinaudotų jam pagal nacionalinę teisę suteiktomis gynybos priemonėmis), tas aktas taptų galutinis ir gali būti reikalaujama grąžinti neteisėtai išmokėtą sumą pagal nacionalinėje teisėje nustatytas taisykles ir terminus?
2. Ar pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurias subsidijos finansinės gavėjas negali remtis tuo, kad prieš jį pradėtame teismo procese dėl priverstinio vykdymo suėjo ketverių ar aštuonerių metų terminas, nes šis klausimas gali būti sprendžiamas tik pateikus skundą dėl akto, kuriuo nurodoma grąžinti dėl nustatyto pažeidimo neteisėtai gautas sumas?
- <...>
3. Ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje numatytas trejų metų senaties terminas turi būti laikomas skolos, kylančios iš akto, pagal kurį reikalaujama grąžinti dėl finansavimo pažeidimų neteisėtai gautas sumas, senaties terminu? Ar šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo šio akto priėmimo datos?
- <...>
4. Ar pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnį draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos trejų metų senaties terminas, numatytas skolos, kylančios iš akto, pagal kurį reikalaujama grąžinti dėl finansavimo pažeidimų neteisėtai gautas sumas, turi būti pradėtas skaičiuoti nuo šio akto priėmimo dienos ir turi būti nutrauktas pranešus apie šių sumų išieškojimo procedūros pradžią, taip pat likti sustabdytas, kol bus priimtas galutinis arba neskundžiamas sprendimas, kuriuo užbaigiama išieškojimo procedūra skundo, ieškinio, apeliacinio skundo ar prieštaravimo atveju, jei tai lemia skolos išieškojimo sustabdymą?“
- 42 2020 m. spalio 27 d. Teisingumo Teismo pirmininko sprendimu bylos C-447/20 ir C-448/20 buvo sujungtos, kad būtų bendrai vykdoma rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas galutinis sprendimas.

- 43 2021 m. rugsėjo 16 d. raštu Teisingumo Teismo kanceliarija prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė prašymą pateikti paaiškinimus. Atsakydamas į šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pirma, dėl Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje numatyto termino pradžios nurodė, kad iš CPA 160 straipsnio matyti, jog sprendimas, kuriuo skiriama nuobauda, tampa galutinis (vykdytinas) nuo pranešimo apie jį dienos. Antra, dėl šio termino nutraukimo ir sustabdymo atvejų jis patvirtino, kad „kalbant apie skolą, kuriai turi būti taikomas skolos valstybei teisinis režimas, tačiau kuri nėra mokestinio pobūdžio“, iš Portugalijos teisės matyti, kad „senaties terminas nutraukiamas ir sustabdomas tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir civilinėje teisėje numatytas senaties terminas“ ir kad „senaties terminas nutraukiamas šaukimo į teismą arba teismo pranešimo apie bet kokią veiksmą atveju“.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo ir antrojo klausimų

- 44 Pirmuoju ir antruoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos siekdamas užginčyti sprendimą dėl neteisėtai išmokėtų sumų išieškojimo, priimtą pasibaigus šioje nuostatoje numatytam patraukimo atsakomybės senaties terminui, jo adresatas turi remtis šio sprendimo neteisėtumu per tam tikrą terminą kompetentingame administraciniame teisme, antraip sueis naikinamasis terminas, ir nebegali prieštarauti dėl šio sprendimo vykdymo, remdamasis tuo pačiu neteisėtumu per prieš jį pradėtą priverstinio išieškojimo teisminę procedūrą.
- 45 Primintina, kad Reglamento Nr. 2988/95 1 straipsnio 1 dalyje nustatomos „bendrosios taisyklės, reglamentuojančios vienodus patikrinimus ir administracines priemones bei nuobaudas už [Sąjungos] teisės aktų pažeidimus“, ir, kaip matyti iš šio reglamento trečios konstatuojamosios dalies, „[su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiais veiksmais turi būti kovojama visose srityse]“ (2004 m. birželio 24 d. Sprendimo *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 31 punktas ir 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381, 20 punktas).
- 46 Kaip matyti iš šio reglamento 4 straipsnio 1 dalies, šios administracinės priemonės gali būti, kaip antai pagrindinėse bylose, neteisėtai įgytos naudos panaikinimas.
- 47 Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintas patraukimo atsakomybės senaties terminas taikomas, be kita ko, tokioms administracinėms priemonėms ir skaičiuojamas nuo tada, kai padaromas pažeidimas, kuris pagal jo 1 straipsnio 2 dalį apibrėžiamas kaip „bet kuris [Sąjungos] teisės aktų nuostatų pažeidimas, susijęs su ekonominės veiklos vykdytojo veiksmais ar neveikimu, dėl kurio [Sąjungos] bendram biudžetui padaroma žala“ (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Corman*, C-131/10, EU:C:2010:825, 38 punktas ir nurodyta jurisprudencija).
- 48 Priimdamas Reglamentą Nr. 2988/95, ypač jo 3 straipsnio 1 dalies pirmą pastraipą, Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė įtvirtinti bendrą šiai sričiai taikomą senaties termino taisyklę, kuria siekiama, pirma, apibrėžti visose valstybėse narėse taikomą minimalų terminą, ir, antra, atsisakyti galimybės

patraukti atsakomybėn už Europos Sąjungos finansiniams interesams kenkiančius pažeidimus praėjus ketveriems metams nuo jų padarymo (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 116 punktą ir nurodyta jurisprudencija).

- 49 Iš to darytina išvada, kad nuo Reglamento Nr. 2988/95 įsigaliojimo dienos kompetentingos valstybių narių valdžios institucijos iš esmės gali per ketverius metus patraukti atsakomybėn už bet kokią pažeidimą, kuriuo kenkiama Europos Sąjungos finansiniams interesams, išskyrus tam tikrus sektorius, dėl kurių Sąjungos teisės aktų leidėjas numatė trumpesnę terminą (2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 117 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 50 Be to, reikia priminti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje numatytu terminu siekiama užtikrinti ūkio subjektų teisinį saugumą. Šie subjektai turi galėti nustatyti, kurių operacijų senaties terminas yra galutinai pasibaigęs ir dėl kurių vis dar gali būti patraukiama atsakomybėn (2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381, 24 punktą).
- 51 Taigi šia nuostata ūkio subjektams suteikiama teisė, o tai reiškia, kad jie turi turėti galimybę remtis su pažeidimu susijusio patraukimo atsakomybėn senaties terminu, siekdami prieštarauti administracinių priemonių ir nuobaudų taikymui jiems.
- 52 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Reglamente Nr. 2988/95 neapibrėžiamos nei teisių gynimo priemonės, kuriomis galima ginčyti sprendimus, kuriais nustatomos administracinės priemonės ir nuobaudos, nei teismai, turintys jurisdikciją juos nagrinėti, ir nenumatyta naikinamojo ar senaties termino, kuriam pasibaigus šie sprendimai, neginčyti kompetentingame teisme, tampa galutiniai.
- 53 Tais atvejais, kai nėra Sąjungos taisyklių, būtent kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje nurodomi kompetentingi bendrosios kompetencijos ir specializuoti teismai ir nustatomos išsamios procesinės taisyklės, kuriomis reglamentuojami ieškiniai dėl teisių, kurias asmenys kildina iš Sąjungos teisės, apsaugos, jeigu, pirma, tokios taisyklės yra ne mažiau palankios, palyginti su panašius vidaus ieškinius reglamentuojančiomis taisyklėmis (lygiavertiškumo principas), ir, antra, jei dėl šių taisyklių taikymo naudojimasis Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis netaps praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *Kempter*, C-2/06, EU:C:2008:78, 57 punktą ir nurodyta jurisprudencija).
- 54 Nagrinėjamu atveju sprendimuose dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra nieko, kas leistų manyti, kad CPTA 58 straipsnio 1 dalyje numatytas trijų mėnesių terminas ginčyti tokį administracinį sprendimą, kokie yra pagrindinėse bylose nagrinėjami sprendimai dėl išieškojimo, prieštarauja lygiavertiškumo principui, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 55 Dėl veiksmingumo principo Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad protingų naikinamųjų terminų nustatymas iš esmės atitinka veiksmingumo reikalavimą, nes juo įgyvendinamas pagrindinis teisinio saugumo principas. Iš tiesų dėl tokių terminų naudojimas Sąjungos teisėje nustatytais teisėmis netampa praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, net jei suėjus šiems terminams ieškinys ar jo dalis privalo būti atmesti (šiuo klausimu žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *Kempter*, C-2/06, EU:C:2008:78, 58 punktą ir 2019 m. vasario 14 d. Sprendimo *Nestrade*, C-562/17, EU:C:2019:115, 41 punktą).

- 56 Kiek tai susiję su nacionalinės teisės aktais, patenkančiais į Sąjungos teisės aktų taikymo sritį, nustatyti terminus valstybės narės turi atsižvelgdamos, be kita ko, į tai, kokią svarbą suinteresuotiesiems asmenims turės priimsimi sprendimai, į procedūrų ir taikytinų teisės aktų sudėtingumą, asmenų, kuriems jie gali būti skirti, skaičių ir kitus viešus ar privačius interesus, į kuriuos turi būti atsižvelgta. Jeigu paisyta šios sąlygos, valstybės narės gali numatyti ilgesnius ar trumpesnius terminus (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *TDC*, C-327/15, EU:C:2016:974, 98 punktas).
- 57 Šiuo klausimu neatrodo, kad nacionalinės teisės nuostatos, kaip antai CPTA 58 straipsnio 1 dalis ir 59 straipsnio 2 dalis, kuriose numatyta, kad administracinio sprendimo, kaip antai ginčijamų sprendimų dėl išieškojimo pagrindinėse bylose, adresatui suteikiamas trijų mėnesių terminas nuo pranešimo apie šį sprendimą, kad užginčytų šį sprendimą, antraip sueis naikinamasis terminas, prieštarauja veiksmingumo principui.
- 58 Iš tiesų toks terminas yra protingas, nes leidžia suinteresuotajam asmeniui įvertinti, ar yra priežasčių ginčyti su juo susijusį sprendimą, ir prireikus parengti dėl jo ieškinį. Be to, tai, kad terminas pradedamas skaičiuoti nuo pranešimo apie aktą, užtikrina, kad suinteresuotasis asmuo neatsidurtų tokioje padėtyje, kai terminas pasibaigia jam net nežinant apie akto priėmimą (pagal analogiją žr. 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, 47 ir 48 punktus).
- 59 Be to, kalbant apie teisių gynimo priemones, leidžiančias ginčyti administracinius sprendimus, kaip antai pagrindinėse bylose ginčijamus sprendimus dėl išieškojimo, taip pat reikia konstatuoti, kad iš principo pareiga kreiptis į kompetentingą administracinę teisumą, kaip antai numatyta CPA 163 straipsnio 3 dalyje, ne prieštarauja lygiavertiškumo ir veiksmingumo principams, o yra teisėtas valstybių narių procesinės autonomijos įgyvendinimas. Iš tiesų dėl tokios pareigos iš principo negali tapti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis pagal Sąjungos teisę suteikiamomis teisėmis.
- 60 Pažymėtina, kad teisinio saugumo principas, kuris išplaukia iš teisėtų lūkesčių apsaugos principo, reikalauja, kad, pirma, teisės normos būtų aiškios ir tikslios ir, antra, jų taikymas būtų nuspėjamas teisės subjektams (1996 m. vasario 15 d. Sprendimo *Duff ir kt.*, C-63/93, EU:C:1996:51, 20 punktas ir 2019 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Călin*, C-676/17, EU:C:2019:700, 50 punktas).
- 61 Nagrinėjamu atveju neatrodo, kad pagal Portugalijos teisę teisės subjektams, administracinio sprendimo adresatams, būtų kliudoma tiksliai nustatyti teisumą, kompetentingą nagrinėti ieškinius dėl tokio sprendimo, tačiau tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 62 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį ir antrąjį klausimus reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos siekdamas užginčyti sprendimą dėl neteisėtai išmokėtų sumų išieškojimo, priimtą pasibaigus šioje nuostatoje numatytam patraukimo atsakomybės senaties terminui, jo adresatas turi remtis šio sprendimo neteisėtumu per tam tikrą terminą kompetentingame administraciniame teisme, antraip sueis naikinamasis terminas, ir nebegali prieštarauti dėl šio sprendimo vykdymo, remdamasis tuo pačiu neteisėtumu per prieš jį pradėtą priverstinio išieškojimo teisminę procedūrą.

Dėl trečiojo klausimo pirmos dalies

- 63 Trečiojo klausimo pirma dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad pasibaigus joje nustatytam terminui sueina skolos, dėl kurios priimtas sprendimas dėl išieškojimo, senaties terminas.

Dėl Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies taikymo srities

- 64 Pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą sprendimo, kuriuo skiriama „administracinė nuobauda“, įvykdymo terminas yra treji metai.
- 65 Nagrinėjamu atveju, kaip matyti iš šio sprendimo 46 punkto, nacionaliniais sprendimais, kurie turi būti įvykdyti, skiriama ne nuobauda, o nustatoma administracinė priemonė, t. y. neteisėtai gautos pagalbos išieškojimas. Vadinasi, reikia išnagrinėti, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa taikoma ir tokiems sprendimams.
- 66 Pagal suformuotą jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą ir teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International*, C-383/14, EU:C:2015:541, 20 punktas).
- 67 Kalbant apie Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies kontekstą, reikia priminti, kad, remiantis Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtos pastraipos formuluote, kalbama apie „nuobaudos“ skyrimą, o tai gali reikšti, kad ši pastraipa taikoma tik patraukiant atsakomybėn už pažeidimus, už kuriuos skiriama administracinė nuobauda, kaip ji suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnį (2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International*, C-383/14, EU:C:2015:541, 23 punktas).
- 68 Vis dėlto iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad ši teksto analizė nėra galutinė ir kad, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies sisteminių pobūdį ir tikslą, joje nustatytas senaties terminas taikomas ir pažeidimams, už kuriuos skiriama administracinė nuobauda, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnį, ir pažeidimams, dėl kurių pagal šio reglamento 4 straipsnį taikoma administracinė priemonė – neteisėtai gautos naudos susigrąžinimas, kaip antai tie, kuriais grindžiami ieškiniai pagrindinėje byloje. Vadinasi, taikant Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalį nereikia skirti administracinės nuobaudos ir administracinės priemonės (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International*, C-383/14, EU:C:2015:541, 24–27 punktus ir nurodytą jurisprudenciją).
- 69 Ši išvada taikytina ir šio reglamento 3 straipsnio 2 dalies taikymo sričiai.
- 70 Iš tiesų reikia pažymėti, pirma, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnis yra jo pirmoje antraštinėje dalyje, kurioje reglamentuojami jo taikymo „bendrieji principai“. Taigi šis straipsnis taikytinas visoms minėto reglamento II antraštinėje dalyje numatytioms priemonėms, t. y. administracinėms priemonėms ir nuobaudoms.
- 71 Antra, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir 2 dalių tikslas yra tas pats, t. y. nustatyti taisykles dėl patraukimo atsakomybėn už pažeidimus ir dėl jų priimtų sprendimų vykdymo terminų; dėl to jas reikia aiškinti nuosekliai.

- 72 Be to, Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio aiškinimas, pagal kurį Sąjungos teisės aktų leidėjas jo 2 dalyje tik nustatė sprendimų, kuriais skiriamos administracinės nuobaudos, vykdymo terminą, nors šio straipsnio 1 dalyje nustatė senaties taisykles, taikytinas procedūroms, kurios gali baigtis sprendimų, kuriais skiriamos ne tik tokios nuobaudos, bet ir administracinės priemonės, priėmimu, yra nenuoseklus. Jis lemtų tai, kad Sąjungos teisėje būtų nustatytas tik administracinių priemonių vykdymo terminas, o tai prieštarautų minėto 3 straipsnio tikslui ir jame nustatytos senaties sistemos bendrai struktūrai (2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International*, C-383/14, EU:C:2015:541, 25 punktas).
- 73 Kadangi Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalyje numatyti senaties terminai apima tiek sprendimus dėl administracinių nuobaudų, tiek sprendimus dėl administracinių priemonių, siekiant užtikrinti šio reglamento 3 straipsnyje numatytos senaties sistemos nuoseklumą, reikia nuspręsti, kad šio straipsnio 2 dalyje nurodytas vykdymo terminas taip pat apima šių dviejų rūšių sprendimus.
- 74 Reikia pridurti, kad iš šio reglamento 5 straipsnio matyti, kad jame numatytos nuobaudos skiriamos už tyčinius pažeidimus arba pažeidimus dėl aplaidumo, kurie iš esmės yra ypač sunkūs pažeidimai. Vis dėlto būtų nenuoseklu Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalį aiškinti kaip numatančią įvykdymo terminą tik sprendimams dėl tokių nuobaudų, o ne sprendimams dėl šio reglamento 4 straipsnyje numatytų administracinių priemonių, kurios taip pat taikomos švelnesnių pažeidimų atvejais.
- 75 Dėl Reglamento Nr. 2988/95 tikslo reikia pažymėti, kad jis taip pat reikalauja vienodo šio reglamento 3 straipsnio 1 ir 2 dalių aiškinimo.
- 76 Iš tiesų, pirma, kaip priminta šio sprendimo 45 punkte, Reglamentu Nr. 2988/95, remiantis jo 1 straipsniu, nustatomos bendrosios taisyklės, reglamentuojančios vienodus patikrinimus ir administracines priemones bei nuobaudas už Sąjungos teisės pažeidimus, kaip matyti iš šio reglamento trečios konstatuojamosios dalies, siekiant visose srityse kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiais veiksmais.
- 77 Minėto reglamento 3 straipsnyje numatyta darni senaties terminų sistema (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Sodiaal International*, C-383/14, EU:C:2015:541, 25 punktą). Tokia darni sistema padeda veiksmingai kovoti su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu, o tam, kaip matyti iš to reglamento ketvirtos konstatuojamosios dalies, reikia sukurti visoms Sąjungos politikos sritims bendrą teisinę sistemą.
- 78 Vadinas, tokios sistemos darna reikalauja, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies taikymo sritis nebūtų aiškinama siauriau nei šio straipsnio 1 dalies taikymo sritis.
- 79 Kaip priminta šio sprendimo 50 punkte, šio straipsnio 1 dalyje nurodytu terminu siekiama užtikrinti ūkio subjektų teisinį saugumą. Šie subjektai turi galėti nustatyti, kurios iš jų operacijų yra galutinai įvykdytos ir dėl kurių vis dar gali būti patraukta atsakomybė.
- 80 Šio straipsnio 2 dalimi siekiama to paties teisinio saugumo tikslo. Remdamiesi ja ūkio subjektai gali nustatyti, ar sprendimas, priimtas išnagrinėjus bylą dėl pažeidimo, vis dar gali būti vykdomas. Atsižvelgiant į šį tikslą, šios nuostatos aiškinimas, pagal kurį, kalbant apie vykdymo termino taikymą, reikia atskirti sprendimus, kuriais nustatomos administracinės priemonės, nuo sprendimų, kuriais skiriamos administracinės nuobaudos, yra dirbtinis ir negali būti pateisinamas.

- 81 Be to, reikia pažymėti, kad požiūriu, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtinti minimalūs terminai, kurie yra pakankami, kad nacionalinės valdžios institucijos galėtų patraukti atsakomybėn asmenis už pažeidimus, keliančius grėsmę šiems finansiniams interesams (šiuo klausimu žr. 2014 m. rugsėjo 17 d. Sprendimo *Cruz & Companhia*, C-341/13, EU:C:2014:2230, 61 punktą), ir kurie taikomi sprendimams, nustatantiems administracines priemones, ir sprendimams, kuriais skiriamos administracinės nuobaudos, prisidedama užtikrinant nacionalinių valdžios institucijų bendrą rūpestingumo pareigą tikrinti iš Sąjungos biudžeto atliekamų mokėjimų teisėtumą, o tai reiškia, kad jos privalo greitai imtis pažeidimams ištaisyti skirtų priemonių (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381, 67 punktą).
- 82 Dėl Reglamento Nr. 2988/95 4 straipsnio 4 dalies, kurioje numatyta, kad administracinės priemonės „nelaikomos nuobaudomis“, pažymėtina, kad šiuo patikslinimu siekiama tik pabrėžti, kad administracinės priemonės nėra baudžiamojo pobūdžio, nes jos lemia tik nepagrįstai gautos naudos panaikinimą (šiuo klausimu žr. 2016 m. gegužės 26 d. Sprendimo *Județul Neamț ir Județul Bacău*, C-260/14 ir C-261/14, EU:C:2016:360, 50 punktą). Vis dėlto jis negali pateisinti skirtingo administracinių priemonių ir nuobaudų vertinimo atsižvelgiant į šio reglamento 3 straipsnyje nustatytus terminus, nes šie du instrumentai gali turėti neigiamos įtakos atitinkamų asmenų turtui.
- 83 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje kalbama tiek apie administracines nuobaudas (kaip tai suprantama pagal šio reglamento 5 straipsnio 1 dalį), tiek apie administracines priemones (kaip jos suprantamos remiantis šio reglamento 4 straipsnio 1 dalimi), kurių galima imtis siekiant apsaugoti Sąjungos finansinius interesus.

Dėl Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje numatyto termino pasibaigimo pasekmių

- 84 Dėl pateikto klausimo reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo apie Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto termino pobūdį. Jis siekia išsiaiškinti, ar atsakovai pagrindinėse bylose gali prieštarauti priverstiniam jiems skirtų sprendimų dėl išieškojimo vykdymui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, jei Teisingumo Teismas nuspręstų, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje numatyto termino pabaiga lemia skolos, dėl kurios priimti minėti sprendimai, senaties termino pabaigą, atsakovai pagrindinėje byloje turėtų pagrindą pagal Portugalijos teisę prieštarauti priverstiniam nagrinėjamos skolos išieškojimui. Be to, reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė jokios nuostatos, pagal kurią remiantis Portugalijos teise būtų galima taikyti ilgesnį, nei Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje nustatytą, vykdymo terminą, atsižvelgiant į valstybių narių turimą galimybę pagal šio reglamento 3 straipsnio 3 dalį.
- 85 Atsižvelgiant į tai, reikėtų priminti, kad, kaip matyti iš Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos taikymo srities nagrinėjimo, sprendimų dėl administracinės priemonės ar nuobaudos skyrimo vykdymo terminas yra treji metai. Iš to išplaukia, kad, nepažeidžiant valstybėms narėms pagal to reglamento 3 straipsnio 3 dalį paliekamos galimybės, pasibaigus to straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nustatytam laikotarpiui, tokie sprendimai nebegali būti vykdomi.

- 86 Konkrečiai kalbant apie sprendimą, kuriame įtvirtinta administracinė priemonė, įpareigojanti jo adresatą grąžinti neteisėtai gautą sumą, pažymėtina, kad pasibaigus šiam terminui atitinkama suma nebegali būti išieškota taikant priverstinį vykdymą. Taigi prireikus šio sprendimo adresatas gali prieštarauti vykdymo procedūroms.
- 87 Tai, kad galimai valstybės narės teisėje nėra numatyto prieštaravimo pagrindo, tokiu atveju negali sutrukdyti sprendimo išieškoti nepagrįstai gautas sumas adresatui remtis Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyto vykdymo termino pasibaigimu.
- 88 Iš tiesų dėl savo pobūdžio ir paskirties Sąjungos teisės šaltinių sistemoje reglamentų nuostatos paprastai veikia tiesiogiai nacionalinės teisės sistemose, todėl nacionalinės valdžios institucijoms nereikia imtis įgyvendinimo priemonių (2004 m. birželio 24 d. Sprendimo *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 25 punktas ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimo *SGS Belgium ir kt.*, C-367/09, EU:C:2010:648, 32 punktas).
- 89 Vis dėlto tam, kad būtų įgyvendintos kai kurios iš šių nuostatų, valstybėms narėms gali reikėti priimti įgyvendinimo priemones (2004 m. birželio 24 d. Sprendimo *Handlbauer*, C-278/02, EU:C:2004:388, 26 punktas ir 2010 m. spalio 28 d. Sprendimo *SGS Belgium ir kt.*, C-367/09, EU:C:2010:648, 33 punktas).
- 90 Taip nėra Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos atveju. Nors tiesa, kad šios dalies antroje pastraipoje numatyta, jog valstybės narės savo nacionalinėje teisėje nustato atvejus, kai vykdymo terminas gali būti nutrauktas arba sustabdytas, vis dėlto, jei tokių atvejų nėra, jie išnyko arba jais nebuvo laiku pasinaudota, šio termino pasibaigimas neišvengiamai reiškia, kad neįmanoma pradėti priverstinio sprendimo dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo vykdymo.
- 91 Šios išvados negali paneigti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 3 dalis. Nors valstybės narės pasinaudoja galimybe taikyti ilgesnį vykdymo terminą, nei numatytasis minėto 3 straipsnio 2 dalyje, pasibaigus taip pailgintam vykdymo terminui vis tiek nebegalima vykdyti sprendimo dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo.
- 92 Tokiomis aplinkybėmis, siekiant pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui naudingą atsakymą į klausimą, ar pasibaigus Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nustatytam terminui sprendimų dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo adresatai gali prieštarauti jų vykdymui, nebūtina nustatyti, ar šio termino pasibaigimas taip pat reiškia skolos, dėl kurios priimti minėti sprendimai, senaties termino pabaigą.
- 93 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiojo klausimo pirmą dalį reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad ji iš karto įsigalioja nacionalinėje teisinėje sistemoje ir nacionalinėms valdžios institucijoms nereikia imtis įgyvendinimo priemonių. Iš to matyti, kad sprendimo dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo adresatas bet kuriuo atveju turi turėti galimybę remtis šio reglamento 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyto vykdymo termino arba prireikus pagal minėto reglamento 3 straipsnio 3 dalį pratęsto vykdymo termino pasibaigimu, kad prieštarautų priverstiniam šių sumų išieškojimui.

Dėl trečiojo klausimo antros dalies ir ketvirtojo klausimo pirmos dalies

- 94 Trečiojo klausimo antra dalimi ir ketvirtojo klausimo pirma dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą reikia aiškinti taip, kad ja draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad joje nustatytas vykdymo terminas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo, kuriuo įpareigojama grąžinti neteisėtai gautas sumas, priėmimo.
- 95 Kiek tai susiję su Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje numatyto termino pradžia, iš šios nuostatos pirmos pastraipos taikymo srities ir jos formuluotės analizės matyti, kad šis terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kai sprendimas, kuriuo skiriama administracinė priemonė ar nuobauda, tampa galutinis.
- 96 Be to, reikia priminti, kaip matyti iš šio sprendimo 88 punkto, kad dėl savo pobūdžio ir funkcijos Sąjungos teisės šaltinių sistemoje reglamento nuostatos paprastai iš karto įsigalioja nacionalinėse teisės sistemose ir nacionalinėms valdžios institucijoms nereikia imtis įgyvendinimo priemonių.
- 97 Valstybės narės gali priimti reglamentą įgyvendinančias priemones, jeigu nepažeidžia jo tiesioginio taikymo, neiškraipo jo, kaip Bendrijos teisės akto, pobūdžio ir sukonkretina pagal šį reglamentą suteiktos diskrecijos įgyvendinimą, nepažeisdamos jo ribų (2021 m. lapkričio 25 d. Sprendimo *Finanzamt Österreich (Išmokos šeimai vystomojo bendradarbiavimo darbuotojams)*, C-372/20, EU:C:2021:962, 48 punktas ir nurodyta jurisprudencija).
- 98 Vis dėlto, kadangi Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyta, kad jame nustatytas terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai „sprendimas tampa galutinis“, valstybėms narėms nepaliekama jokios diskrecijos. Taigi šia nuostata draudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatyta, kad vykdymo terminas pradedamas skaičiuoti nuo paties sprendimo, kuriuo įpareigojama grąžinti neteisėtai gautas sumas, priėmimo, jam dar netapus galutiniam.
- 99 Be to, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo atsakymo į šio sprendimo 43 punkte nurodytą prašymą pateikti paaiškinimų matyti, kad jis mano, jog pagal Portugalijos teisę sprendimas dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo tampa „įsigaliojęs“ ir „galutinis“ nuo pranešimo apie jį momento.
- 100 Žinoma, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui Teisingumo Teismas neturi kompetencijos aiškinti nacionalinės teisės, nes ši užduotis tenka tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui (2020 m. sausio 30 d. Sprendimo *Generics (UK) ir kt.*, C-307/18, EU:C:2020:52, 25 punktas). Vis dėlto jis turi kompetenciją aiškinti Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą, taigi, ir patikslinti sąvokos „galutinis sprendimas“, kaip ji suprantama pagal šią nuostatą, apimtį.
- 101 Reikia nurodyti, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją tiek iš reikalavimo vienodai taikyti Sąjungos teisę, tiek iš lygybės principo išplaukia, jog tuomet, kai Sąjungos teisės nuostatoje, kad būtų nustatyta jos prasmė ir apimtis, nedaroma aiškios nuorodos į valstybių narių teisę, jos turinys visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinamas savarankiškai ir vienodai (2017 m. sausio 25 d. Sprendimo *van Vemde*, C-582/15, EU:C:2017:37, 25 punktas).

- 102 Taip yra Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje, kurioje nėra jokios nuorodos į valstybių narių teisę ir kurioje aiškiai nurodyta, kad joje nustatytas terminas skaičiuojamas nuo tos dienos, kai „sprendimas tampa galutinis“.
- 103 Nors Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos formuluotė nėra vienareikšmė, šioje nuostatoje daroma nuoroda į sprendimą, kuris tampa galutinis, patvirtina aiškinimą, kad ši nuostata susijusi su paskutiniu administracinės procedūros sprendimu, dėl kurio pareiga grąžinti neteisėtai gautas sumas arba administracinės nuobaudos paskyrimas tampa galutinis, todėl neginčijamas (pagal analogiją žr. 2017 m. sausio 25 d. Sprendimo *van Vemde*, C-582/15, EU:C:2017:37, 27 punktą).
- 104 Taigi reikia pripažinti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą yra susijusi su sprendimu, kuris tampa galutinis arba pasibaigus nacionalinėje teisėje nustatytiems protingiems apskundimo terminams, arba išnaudojus visas teisių gynimo priemones.
- 105 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į trečiojo klausimo antrą dalį ir ketvirtojo klausimo pirmą dalį reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmą pastraipą turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatyta, kad joje nustatytas vykdymo terminas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo, kuriuo įpareigojama grąžinti neteisėtai gautas sumas, priėmimo dienos, nors jis turėtų būti skaičiuojamas nuo dienos, kai šis sprendimas tampa galutinis, t. y. dienos, kai baigiasi apskundimo terminai arba išnaudojamos visos teisių gynimo priemonės.

Dėl ketvirtojo klausimo antros dalies

- 106 Ketvirtojo klausimo antra dalis susijusi su Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyto vykdymo termino nutraukimu ir sustabdymu.
- 107 Pirmiausia reikia priminti, kad atsakydamas į šio sprendimo 43 punkte minėtą prašymą pateikti paaiškinimų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patvirtino, jog teismo šaukimas dėl priverstinai išieškotinos skolos, dėl kurios priimtas sprendimas dėl išieškojimo, nutraukia šį vykdymo terminą.
- 108 Vis dėlto, priešingai, nei matyti iš ketvirtojo klausimo, į klausimą, kokiais atvejais Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nurodytas vykdymo terminas gali būti sustabdytas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad „iš šioje byloje taikytinos civilinės teisės taip pat matyti, kad nėra pagrindų sustabdyti šį terminą“. Šio akivaizdaus prieštaravimo paaiškinimo nėra.
- 109 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas negali tiksliai nustatyti Portugalijos teisės, kiek tai susiję su Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje nurodyto vykdymo termino sustabdymo atvejais. Konkrečiai kalbant, nėra aišku, ar dėl prieštaravimo per priverstinio vykdymo procedūrą, kaip antai aptariamo pagrindinėse bylose, sustabdomas šis terminas. Vadinasi, Teisingumo Teismas negali duoti naudingo atsakymo į pateiktą klausimą, kiek jis susijęs su šiuo aspektu.

- 110 Taigi reikia manyti, kad ketvirtojo klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos šios dalies pirmoje pastraipoje numatytas vykdymo terminas nutraukiamas dėl teismo šaukimo dėl priverstinai išieškotinos skolos, dėl kurios priimtas sprendimas dėl išieškojimo.
- 111 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad valstybės narės savo nacionalinėje teisėje turi nustatyti šios dalies pirmoje pastraipoje numatyto vykdymo termino nutraukimo ir sustabdymo atvejus.
- 112 Be to, priešingai nei Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 1 dalies ketvirtoje pastraipoje, kurioje nustatytas absoliutus patraukimo atsakomybėn už pažeidimą senaties terminas (šiuo klausimu žr. 2015 m. birželio 11 d. Sprendimo *Pfeifer & Langen*, C-52/14, EU:C:2015:381, 63 punktą), šio straipsnio 2 dalyje tokio termino nėra.
- 113 Taigi valstybės narės turi plačią diskreciją nustatyti atvejus, kada Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalyje nurodytas vykdymo terminas gali būti nutrauktas arba sustabdytas.
- 114 Vis dėlto šiomis aplinkybėmis jos turi laikytis Sąjungos teisėje nustatytų ribų, t. y. dėl nacionalinėje teisėje nustatytos tvarkos neteisėtai suteiktos pagalbos susigrąžinimas negali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas ir nacionalinės teisės aktai turi būti taikomi nediskriminuojant, palyginti su procedūromis, per kurias sprendžiami tokie patys nacionaliniai ginčai (pagal analogiją žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimo *Erzeugerorganisation Tiefkühlgemüse*, C-516/16, EU:C:2017:1011, 96 punktą).
- 115 Be to, valstybės narės privalo laikytis proporcingumo ir teisinio tikrumo principų (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 2 d. Sprendimo *Glencore Céréales France*, C-584/15, EU:C:2017:160, 72 punktą).
- 116 Kalbant apie proporcingumo principą, pažymėtina, kad taikytinų senaties ir vykdymo terminų trukmė neturi viršyti to, kas yra būtina Sąjungos finansinių interesų apsaugos tikslui pasiekti (šiuo klausimu žr. 2017 m. kovo 2 d. Sprendimo *Glencore Céréales France*, C-584/15, EU:C:2017:160, 74 punktą). Dėl teisinio saugumo principo pažymėtina, kad pagal jį, be kita ko, reikalaujama, kad šie terminai būtų nustatyti iš anksto ir kad bet koks tokių terminų taikymas „pagal analogiją“ būtų pakankamai nuspėjamas teisės subjektui (šiuo klausimu žr. 2019 m. kovo 5 d. Sprendimo *Eesti Pagar*, C-349/17, EU:C:2019:172, 112 punktą).
- 117 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo turimą bylos medžiagą, taip pat su sąlyga, kad tai patikrins prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, neatrodo, kad dėl nacionalinės teisės aktų, reguliuojančių sprendimų dėl išieškojimo vykdymo termino nutraukimą, būtų praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga susigrąžinti neteisėtai gautas sumas.
- 118 Dėl teisinio saugumo principo pažymėtina, kad remiantis Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagoje pateiktu Portugalijos teisės aprašymu negalima manyti, kad teisės subjektai negali numatyti šio termino nutraukimo dėl teismo šaukimo dėl priverstinai išieškotinos skolos, dėl kurios priimtas sprendimas išieškoti.

- 119 Be to, kiek tai susiję su proporcingumo principu, reikia pažymėti, kad nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatytas toks vykdymo termino nutraukimas, neviršija to, kas būtina Sąjungos finansinių interesų apsaugos tikslui pasiekti, nes dėl jų šis terminas negali būti pratęstas neribotam laikui.
- 120 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į ketvirtojo klausimo antrą dalį reikia atsakyti: Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama kaip nedraudžianti nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos šios dalies pirmoje pastraipoje numatytas vykdymo terminas nutraukiamas dėl teismo šaukimo dėl priverstinai išieškotinos skolos, dėl kurios priimtas sprendimas išieškoti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 121 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

- 1. 1995 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 2988/95 dėl Europos [Sąjungos] finansinių interesų apsaugos 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų pagal ją nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos siekdamas užginčyti sprendimą dėl neteisėtai išmokėtų sumų išieškojimo, priimtą pasibaigus šioje nuostatoje numatytam patraukimo atsakomybės senaties terminui, jo adresatas turi remtis šio sprendimo neteisėtumu per tam tikrą terminą kompetentingame administraciniame teisme, antraip sueis naikinamasis terminas, ir nebegali prieštarauti dėl šio sprendimo vykdymo, remdamasis tuo pačiu neteisėtumu per prieš jį pradėtą priverstinio išieškojimo teisminę procedūrą.**
- 2. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa turi būti aiškinama taip, kad ji iš karto įsigalioja nacionalinėje teisinėje sistemoje ir nacionalinėms valdžios institucijoms nereikia imtis įgyvendinimo priemonių. Iš to matyti, kad sprendimo dėl neteisėtai gautų sumų išieškojimo adresatas bet kuriuo atveju turi turėti galimybę remtis šio reglamento 3 straipsnio 2 dalies pirmoje pastraipoje numatyto vykdymo termino arba prireikus pagal minėto reglamento 3 straipsnio 3 dalį pratęsto vykdymo termino pasibaigimu, kad prieštarautų priverstiniam šių sumų išieškojimui.**
- 3. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies pirma pastraipa turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, kuriuose numatyta, kad joje nustatytas vykdymo terminas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo, kuriuo įpareigojama grąžinti neteisėtai gautas sumas, priėmimo dienos, nors jis turėtų būti skaičiuojamas nuo dienos, kai šis sprendimas tampa galutinis, t. y. dienos, kai baigiasi apskundimo terminai arba išnaudojamos visos teisių gynimo priemonės.**
- 4. Reglamento Nr. 2988/95 3 straipsnio 2 dalies antra pastraipa turi būti aiškinama kaip nedraudžianti nacionalinės teisės aktų, pagal kuriuos šios dalies pirmoje pastraipoje numatytas vykdymo terminas nutraukiamas dėl teismo šaukimo dėl priverstinai išieškotinos skolos, dėl kurios priimtas sprendimas išieškoti.**

Parašai.